

När studenter står för notan

Rapport om studenters merkostnader vid verksamhetsförlagd utbildning

SFS

Innehåll

Förord	3
Inledning	4
Disposition och avgränsning	5
Bakgrund	6
Novusundersökningen 2024	6
VFU i andra utredningar	7
Utredningar om VFU inom socionom- och lärarutbildningen	8
Förbud mot obetald praktik på EU-nivå	9
Studiemedelssystemet brister	10
Få studenter kvalificerar sig till merkostnadslån	11
Principerna i studiemedelssystemet bygger på kompensation	12
Lärosätenas ansvar	13
När lärosätets beslut styr tillgången till CSN	13
Studenternas egna berättelser	14
Youmna, logopedstudent	14
Adam, lärarstudent	16
Sofie, sjuksköterskestudent	17
Studenternas berättelser blottar systemfel	18
Avtal räcker inte för att säkerställa VFU-kompensation	19
Reformförslag	21
Ökat nationellt ansvar är nödvändigt	21
...men lärosätena behöver ta sitt ansvar	21

Utgiven av Sveriges förenade studentkårer
Stockholm, maj 2025

Utredare: Amanda Beckman

Presskontakt: Mathilda Fredriksson, 076-544 01 02
mathilda.fredriksson@sfs.se

www.sfs.se

Förord

Denna rapport har tagits fram för att lyfta en fråga som länge har varit känd bland studenter, men som alltför sällan får politikernas uppmärksamhet: de merkostnader som följer med verksamhetsförlagd utbildning, VFU. För många studenter är VFU inte bara en möjlighet till praktisk erfarenhet, utan också en källa till ekonomisk stress och osäkerhet. Välfärden skriker efter kompetens och regeringen betonar återkommande bristen på lärare, socionomer och andra yrken som en viktig fråga. Ändå måste de studenter som väljer att plugga till dessa samhällsbärande yrken själva bekosta delar av sin utbildning.

Under arbetet med rapporten har vi tagit del av både statistik och berättelser som tydligt visar att dagens system inte räcker till. När studenter själva förväntas lösa ekonomiska utmaningar som uppstår genom obligatoriska moment i utbildningen, skapas ojämlika villkor; villkor som riskerar att utestänga de med minst marginaler från högskolan. Det är inte värdigt ett samhälle som säger sig värna både utbildning för alla och kompetensförsörjningen inom välfärdsyrken.

Vi landar i tre tydliga förslag:

1. Gör om merkostnadslånet till ett bidrag.
2. Ge alla studenter möjlighet till ekonomiskt stöd för dubbla boenden under VFU.
3. Universitet och högskolor bör stärka sina system för att kompensera studenternas merkostnader.

Lösningarna finns redan. Nu krävs modet att fatta besluten, och viljan att genomföra dem. Det är dags att gå från ord till handling.

Rasmus Lindstedt, ordförande SFS
Elsa Berlin, vice ordförande SFS

Inledning

Högskoleutbildning i Sverige ska vara avgiftsfri för studenter inom EU/EES, enligt 4 kap. 4 § högskolelagen. Det innebär dock inte att utbildningen är kostnadsfri. I praktiken förekommer indirekta kostnader, exempelvis för material, utrustning eller, som denna rapport fokuserar på, merkostnader kopplade till VFU.

VFU är ett obligatoriskt inslag i många professionsutbildningar, såsom sjuksköterske-, lärar-, socionom- och logopedprogrammen. Syftet är att ge studenter praktisk erfarenhet inför sitt framtida yrke.¹ En ytterligare funktion med VFU är att bedöma studentens lämplighet för yrket. När studenten tillfälligt befinner sig ute i verksamheter är det inte ovanligt att det innebär betydande extrakostnader för studenten, ofta i form av tillfälligt dubbelt boende eller längre resväg.

Sverige har ett jämförelsevis generöst studiemedelssystem som syftar till att möjliggöra studier för alla, oavsett ekonomisk bakgrund. Systemet har tjänat både studenterna och samhället väl, särskilt i kombination med andra trygghetssystem som bostadsbidrag och barnomsorg.

Trots detta faller stora studentgrupper mellan stolarna när de själva måste bära kostnaderna för sin högskoleutbildning - särskilt på utbildningar med VFU.

VFU medför framförallt ökade kostnader för resor och dubbelt boende.

SFS:s Novusundersökning från våren 2024 ger en tydlig bild av de ekonomiska påfrestningar som många studenter upplever i samband med sin VFU. Undersökningen visar att 1 av 4 studenter som genomgått VFU har haft merkostnader på mellan 1 000 - 3 000 kronor. Därtill har 13 procent av studenterna haft merkostnader som överstiger 4 000 kronor. Det rör sig om utgifter för resor, boende och andra ökade levnadskostnader. Resultaten bekräftar att VFU medför betydande och ofta oförutsedda merkostnader som riskerar att skapa ojämlika villkor för studenter, trots att praktiken är en obligatorisk del av utbildningen. Undersökningen visar även att få studenter får ekonomisk kompensation från sina lärosäten.

SFS och studentkårerna har under lång tid påtalat att bristen på kompensation för dessa merkostnader höjer trösklarna till högre utbildning. Även lärosäten vittnar om att bristen på tillgängliga VFU-platser leder till att studenter med kort varsel placeras långt från sin studieort, vilket kan innebära logistiska problem, höga resekostnader och svårigheter för studenterna att planera sin ekonomi. Detta påverkar inte bara studenternas ekonomi utan ökar också risken för studieavbrott.²

Regeringen har på flera sätt visat att utbildningar till välfärdsyrken är en prioriterad fråga. Inte minst märks detta genom utredningar och reformförslag för exempelvis

¹ VFU regleras i vissa fall i examensbeskrivningar enligt Högskoleförordningen, men i övrigt lämnas det upp till varje lärosäte att organisera, finansiera och fördela VFU-platser.

² Riksrevisionen, *Lärosätenas arbete mot avhopp från bristyrkesutbildningar*, (RiR 2025:3).

lärarutbildningen och socionomutbildningen. Men samtidigt som utbildningarnas samhällsvärde lyfts fram, saknas en sammanhållen lösning på de ekonomiska hinder som studenter möter under utbildningens praktiska moment. Detta sker samtidigt som samhället står inför ett demografiskt skifte, där en allt större andel av befolkningen är äldre och där behoven inom välfärden ökar markant. Det gäller inte minst vård, skola och socialt arbete, där efterfrågan på utbildad personal förväntas växa under lång tid framöver. Enligt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) innebär utvecklingen att arbetsgivare i offentlig sektor redan nu upplever stora svårigheter att säkra kompetensförsörjningen inom dessa yrken.³ Även Saco har pekat på att efterfrågan på utbildad personal inom välfärden förväntas vara fortsatt hög i framtiden.⁴ Samtidigt är det svårt att förena samhällets behov av fler händer inom välfärden med ett utbildningssystem där studenter själva förväntas finansiera moment som är helt avgörande för att fullfölja utbildningen.

Inbyggda ekonomiska hinder för att genomgå obligatoriska delar av högre utbildning får inte bara konsekvenser för enskilda studenter. Det riskerar också att försämra genomströmningen i utbildningarna, försvåra kompetensförsörjningen inom välfärden och motverka målet om breddad rekrytering till högre utbildning.

Det är hög tid att ta studenters ekonomiska villkor på allvar.

Studiemedelssystemet är en nyckel för likvärdig utbildning, men lever i dag inte upp till sitt syfte. Med denna rapport vill SFS peka på möjliga vägar framåt.

Disposition och avgränsning

Denna rapport syftar till att ge en samlad lägesbild över studenters merkostnader i samband med VFU. Det bygger på tidigare utredningar, en Novusundersökning genomförd på uppdrag av SFS, samt tre fördjupade studentberättelser som ger en konkret inblick i hur kostnaderna påverkar vardagen. Rapporten redogör även för den nuvarande regleringen kring ersättning till studenter, vad tidigare utredningar föreslår och avslutas med de förslag SFS ser som nödvändiga.

SFS har tidigare uppmärksammat att det saknas ett långsiktigt och samordnat nationellt ramverk för hur VFU bör planeras, kvalitetssäkras och finansieras.⁵ Återkommande problem som studenter rapporterar om är bristfällig information, sena placeringar, ojämn handledningskvalitet och otydlighet i ansvarsfördelningen mellan parterna. Dessa faktorer påverkar inte bara kvaliteten i utbildningen, utan också studenternas möjlighet att planera och hantera sin vardag under VFU-perioder.

Denna promemoria fokuserar dock inte på samtliga dessa frågor, utan avgränsar sig till att belysa studenters ekonomiska villkor under VFU, särskilt de merkostnader som uppstår vid längre resor och dubbelt boende. Det handlar om

3 SKR, *Välfärdens kompetensförsörjning - Personalprognos 2023–2033 och strategier för att klara kompetensförsörjningen*, 2024.

4 Saco, *Framtidsutsikter 2030, 2025*.

5 Se exempelvis SFS remissvar på Nationella vårdkompetensrådets förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning, 4.3-10609/2023.

en aspekt av studiefinansieringen som ofta hamnar i skymundan, men som har stor betydelse för studenters möjligheter att genomföra sin utbildning.

Frågan om ekonomiska villkor kan inte heller helt skiljas från frågan om tillgång till VFU-platser. I praktiken avgör ofta förekomsten av ersättning, eller bristen på densamma, vilka praktikplatser som faktiskt är möjliga att ta för den enskilde studenten. Därför har kompensation för merkostnader inte bara betydelse för den enskilda individens ekonomi, utan också för utbildningarnas genomförande och samhällets kompetensförsörjning.

Denna rapport fokuserar på studenters ekonomiska villkor under VFU, särskilt de merkostnader som uppstår i samband med längre resor eller dubbelt boende. Frågan om ekonomiska villkor hänger delvis samman med tillgången på VFU-platser, då ekonomisk kompensation (eller brist på sådan) begränsar studenternas möjligheter att genomföra sin VFU.

Bakgrund

SFS har återkommande betonat behovet av att införa ett mer enhetligt ersättningssystem för studenters merkostnader vid VFU.

2020 genomförde SFS en kartläggning av studenters merkostnader i samband med VFU i rapporten *Ingen student ska betala för sin examen*. Resultatet från undersökningen visade på stora skillnader i hur lärosäten hanterade studenters kostnader för VFU, särskilt när det gällde reseersättning och stöd för boende. Kartläggningen omfattade 72 utbildningsprogram vid 15 olika lärosäten och visade att endast tre program erbjöd full ersättning, medan 13 inte gav någon ersättning alls. I en majoritet av fallen fanns det ett ersättningstak, eller en total avsaknad av riktlinjer.

Rapporten visade även att det ofta var utbildningar till bristyrken, såsom lärare och sjuksköterskor, där studenter löpte störst risk att själva få bekosta VFU. Bristen på enhetliga regler bidrar till ojämlika villkor och inte bara försvårar rekryteringen till viktiga utbildningar, utan även utgör ett hinder för breddad rekrytering.

SFS rapport *Studiemedlets gränser (2022)* behandlade även frågan om VFU, som en del av en genomlysning av studiestödssystemet i sin helhet. Här betonade SFS merkostnadslånets funktion och att få studenter de facto kvalificerar sig sig för att ta del av lånet. Därtill täcker lånet sällan studenters faktiska utgifter.

Novusundersökningen 2024

2024 genomförde Novus en undersökning på uppdrag av SFS för att kartlägga studenters ekonomiska situation i samband med VFU. Undersökningen visar att många studenter tvingas hantera orimligt höga boendekostnader och att VFU ofta innebär ytterligare ekonomiska påfrestningar. Hälften av de tillfrågade uppger att

de får ökade kostnader under sin praktikperiod, ofta i form av dubbla boendekostnader och ökade utgifter för resor. 13 procent av studenterna rapporterar merkostnader som överstiger 4 000 kronor under sin VFU, en summa som för de flesta innebär en påtaglig påverkan på sin ekonomin.

1 av 2 studenter som genomför VFU uppger att de får ökade kostnader.

Resultaten bekräftar att VFU är en ekonomisk börda för många studenter. De ökade kostnaderna slår särskilt hårt mot dem med begränsade resurser och riskerar att skapa ojämlika villkor inom utbildningar där praktiken är en förutsättning för att ta examen. Undersökningen visar dessutom att få studenter får ekonomisk kompensation från sina lärosäten, vilket lämnar ansvaret för dessa merkostnader helt på individen.

Sammantaget visar Novusundersökningen att systemet brister både i förebyggande stöd och i kompensation när kostnaderna väl uppstår. Detta stärker bilden av att dagens ordning inte är hållbar om vi vill värna tillgången till högre utbildning.

VFU i andra utredningar

Enligt Nationella vårdkompetensrådets rapport *Förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning* (2023) föreslås att universitet och högskolor bör ta fram principer för ersättning av studenters merkostnader i samband med VFU, i syfte att uppnå kostnadsneutralitet för studenterna.⁶ Rapporten betonar att ekonomiska hinder kan påverka genomströmningen i utbildningarna och därmed kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården.

Den statliga utredningen *Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning* (SOU 2024:9) konstaterar att merkostnader för VFU utgör ett hinder för att tillgodogöra sig utbildningen, vilket påverkar genomströmningen och hur många som slutför utbildningarna:

“Kostnaderna innebär ett hinder för studenter att genomföra verksamhetsförlagd utbildning, vilket ytterst kan minska genomströmningen och i förlängningen antalet examinerade sjuksköterskor.” (SOU 2024:9)

Utredningen identifierade vidare att problemet var särskilt allvarligt inom sjuksköterskeutbildningen, där utredningen kopplar studenternas merkostnader till problem med kompetensförsörjning i glesbygd och mindre kommuner. Mot denna bakgrund föreslår SOU 2024:9 att studenter bör kompenseras för merkostnader relaterade till boende och resor, särskilt vid placering utanför studieorten.

Problematiken kring studenters merkostnader för att genomföra sin VFU har även konstaterats i utredningen *Framtidens specialistsjuksköterska - ny roll, nya möjligheter*:

⁶ [Nationella vårdkompetensrådet, Förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning, 2023.](#)

“För studenterna innebär bristen på platser att de inte alltid kan räkna med att få VFU-placering i närheten av bostaden eller på studieorten. Det förekommer att studenter själva behöver bekosta resor och boenden för att få en VFU-placering.” (SOU 2018:77)

Detta bekräftas även av kommuner och regioner som i SKR:s enkät (2023) betonar vikten av att kunna erbjuda boende och reseersättning för att studenter ska ha möjlighet att tacka ja till praktik på deras orter.⁷

Utredningar om VFU inom socionom- och lärarutbildningen

Få frågor i utbildningspolitiken engagerar politiken så mycket som framtiden för välfärdsyrkena. Innevarande mandatperiod har särskilt lärarutbildningen och socionomutbildningen stått i fokus för politiska reformambitioner. VFU betraktas i båda utredningarna som ett oundgängligt moment i utbildningen. Det är där studenter får öva på yrkesrollen, utveckla praktiska färdigheter och knyta kontakter inför det kommande arbetslivet. Samtidigt pekar utredningarna på flera återkommande problem: brist på platser, varierande handledningskvalitet och i vissa fall långa resvägar eller sena besked om placeringar. Det som däremot lyser med sin frånvaro i utredningarnas förslag är konkreta lösningar för att säkra studenternas ekonomiska förutsättningar att faktiskt genomföra sin praktik, trots att den är obligatorisk för att ta examen.

Utredningen om lärarutbildningen

Lärarutbildningsutredningen *Ämneskunskaper och lärarskicklighet* (SOU 2024:81) konstaterar att VFU är en central och nödvändig del av lärarutbildningen. Utredningen konstaterar att VFU är avgörande för att studenter ska kunna tillägna sig praktisk erfarenhet och utveckla professionell kompetens inför yrkeslivet. Samtidigt pekar man på att VFU är ett område där det idag finns betydande utmaningar.

Utredningen pekar på att bristen på VFU-platser, svårigheter med placeringar i rimlig geografisk närhet och variation i kvaliteten på handledningen kan skapa hinder för studenters genomströmning. Den föreslår bland annat fler övningskolor och stärkt samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän.

Utredningen påtalar även att studenter kan tvingas resa långt eller ordna tillfälligt boende för att genomföra sin VFU, och att det finns variation mellan lärosäten i huruvida kostnader för detta ersätts.

Trots att utredningen på flera ställen beskriver organisatoriska hinder och variationer i studenters förutsättningar att genomföra VFU, lyfts inte de ekonomiska förutsättningarna för studenterna. Det finns inga konkreta förslag om

⁷ Sveriges kommuner och regioner, *Insatser för att utöka VFU - En intervjustudie med regioner, kommuner och lärosäten om verksamhetsförlagd utbildning på sjuksköterskeprogrammet, 2023.*

hur studenter som drabbas av merkostnader för resor eller boende ska kunna få stöd eller kompensation. SFS framförde i vårt remissvar att studenter behöver bli ersatta för sina VFU-kostnader.⁸

Utredningen om socionomutbildningen

I utredningen *En socionomutbildning i tiden (SOU 2025:27)* lyfts VFU fram som en central del av socionomutbildningen. Utredningen föreslår att det i examensordningen ska införas ett krav på minst 30 högskolepoäng handledd VFU, vilket ska befästa och förtydliga VFU:s vikt i utbildningen. Det framhålls att även om många lärosäten redan erbjuder den omfattningen, finns det betydande skillnader i hur VFU genomförs och vilka erfarenheter studenter får med sig.

Utredningen konstaterar också att det råder stor variation i hur VFU organiseras, vad gäller både samverkan med arbetsplatser och kvaliteten på handledning. Ett centralt förslag är därför att Förbundet Sveriges Socionomutbildningar (FSSOC) ska få i uppdrag att utveckla en nationell samverkansstruktur som ska bidra till en mer likvärdig tillgång till VFU-platser och förbättrad kvalitetssäkring.

Även de ekonomiska villkoren berörs. Det framgår att flera arbetsplatser idag inte får någon ersättning för att handleda studenter, vilket påverkar deras incitament att ta emot VFU-studenter. SKR har lyft behovet av ersättning till kommunerna för att täcka kostnader för handledare, och utredningen betonar att finansieringen av VFU inom socionomprogrammen behöver förstärkas. Det gäller oavsett om poängkravet införs eller inte. Trots detta innehåller utredningen inga direkta förslag om hur studenter ska kompenseras för sina egna merkostnader i samband med VFU, till exempel för resor eller tillfälligt boende, vilket SFS länge efterfrågat.

Förbud mot obetald praktik på EU-nivå

Frågan om merkostnader vid praktik går även utöver Sveriges gränser. Inom EU pågår ett lagstiftningsarbete för att förbjuda obetalda praktikplatser utanför utbildningssystemet. I juni 2023 antog Europaparlamentet en resolution som uppmanade kommissionen att lägga fram ett direktiv med minimikrav på praktikplatser, inklusive ett förbud mot obetalda praktikplatser i arbetslivet. Denna resolution behandlas nu i Europaparlamentet.⁹ Bakgrunden är den omfattande förekomsten av oavlönad praktik i EU, ofta i former som gränsar till reguljära anställningar, vilket EU menar riskerar att förstärka social ojämlikhet bland unga vuxna.

Förslaget omfattar i dagsläget inte praktik som ingår i utbildningar, såsom VFU. Därtill omfattas utbildningspolitik enligt Lissabonfördraget under medlemsländernas nationella kompetens.¹⁰ För frågan om VFU är det relevant då detta faller under utbildningspolitiken, varför inte VFU omfattas av förslaget.

8 SFS remissvar: Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81). P2-20/2425.

9 [Europaparlamentet, Resolution om kvaliteten på praktikplatser i EU \(2022/2007\(INI\)\), antagen den 14 juni 2023.](#)

10 Artikel 6 och artikel 165, Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Samtidigt väcker EU:s ställningstagande en viktig principiell fråga: Bör studenter själva bära kostnader för att uppfylla obligatoriska moment i sina utbildningar?

SFS har betonat just detta i sina inspel till EU-parlamentariker och genom sitt medlemskap i European Students' Union, ESU. SFS menar att även om VFU inte direkt omfattas av direktivförslaget, är principen om att unga inte ska arbeta utan ersättning tillämplig också här. Det svenska studiemedelssystemet bör fullt ut garantera studenters möjlighet att genomföra sin utbildning, också under obligatorisk praktik. Så är det inte i dag.

Därtill bör nämnas att Sverige har åtagit sig, genom Bolognaprocessen och andra europeiska överenskommelser, att säkerställa att sociala och ekonomiska villkor inte ska utgöra hinder för tillgången till högre utbildning.¹¹ Mot den bakgrunden utgör EU:s initiativ om praktikplatser en normativ referenspunkt även i svensk politik.¹²

Studiemedelssystemet brister

En vanlig invändning när SFS berättar om studenters merkostnaderna sin VFU är "det täcks väl av studiemedlet?" Detta speglar den grundmurade förförståelsen om att syftet med studiemedlet, i form av bidrag och lån, är att täcka rimliga kostnader under studietiden. Utbildningens obligatoriska praktikperioder borde ju rimligtvis täckas av studiemedlet. Men för de flesta studenter är så inte fallet.

CSN erbjuder merkostnadslån för vissa specifika merkostnader kopplade till utbildningen, exempelvis resor, avgifter och i vissa fall dubbel bosättning. Men villkoren för dessa lån är så pass avgränsade att mycket få studenter i praktiken kvalificerar sig, särskilt vad gäller merkostnader vid obligatoriska moment som VFU. Reglerna för att beviljas merkostnadslån är snäva och villkoren är svåra att uppfylla. Enligt CSN fick endast 3 procent av studenter i Sverige merkostnadslån 2024, medan motsvarande siffra är hela 74 procent av utlandsstuderande.¹³ Det visar tydligt att merkostnadslån i första hand är utformat för situationer kopplade till utlandsstudier, snarare än för att hantera inrikes studenters merkostnader vid exempelvis VFU.

Enligt CSN:s föreskrifter (CSNFS 2001:1, kap. 8) behöver studenter uppfylla samtliga villkor nedan för att beviljas merkostnadslån för dubbel bosättning:

11 Bolognadeklarationen (1999) och [Europeiska kommissionens rapporter om social dimension inom högre utbildning](#).

12 Utbildningspolitik är ytterst en nationell kompetens, där medlemsländerna bestämmer om principerna för sina utbildningssystem. Detta värnar SFS - särskilt för att värna det internationellt jämförelsevis generösa studiemedelssystemet och den avgiftsfria högre utbildningen. Dock har Sverige skrivit under flera överenskommelser på högskoleområdet inom högre utbildning, såsom Bolognaprocessen, som påverkar svensk högskolepolitik.

13 CSN, *Studiestödet 2024*.

1. Studenten måste ha vårdnad om barn under 18 år, eller stadigvarande bo med eget, makes, makas eller sambos barn under 18 år.
2. Studenten måste ha behov av två boenden på grund av studier (t.ex. hemort och studieort).
3. Avståndet mellan orterna bör vara så långt att daglig pendling inte är rimlig, som riktmärke anges minst två timmars restid per dag med allmänna färdmedel.

Studenter utan barn är således inte behöriga att få merkostnadslån för dubbel bosättning under sin VFU. Det är dock viktigt att notera att merkostnadslån för andra typer av merkostnader, såsom pendlingsresor eller studie-/praktikresor, inte har krav kopplat till familjesituation, men även dessa lån omfattas av specifika villkor och begränsningar. I praktiken har majoriteten av studenterna inte rätt till merkostnadslån för dubbel bosättning, detta trots att de kan ha långa resvägar eller behöver hyra tillfälligt boende under praktikperioden.

Däremot är det möjligt för studenter både med och utan barn att kvalificera sig för merkostnadslån för pendlingsresor, efter vissa villkor. Merkostnadslån för nödvändiga pendlingsresor kan sökas för den del av kostnaderna som överstiger 199 kronor per vecka, upp till ett maxbelopp på 740 kronor per vecka (år 2025). Beloppet beräknas utifrån prisbasbeloppet och följer således samhällets övriga kostnadsutveckling. Det är också möjligt för en student att ansöka om merkostnadslån för studie- eller praktikresor om lärosätet står för minst hälften av kostnaden. Alla dessa lån är återbetalningspliktiga och måste styrkas med underlag. Att stödet endast ges i form av lån innebär att studenter måste öka sin skuldsättning för att kunna genomföra obligatoriska moment i sin utbildning. För många studenter, som redan lever med små ekonomiska marginaler, kan detta avskräcka från att ens ansöka om merkostnadslån, även när de faktiskt uppfyller villkoren. Därmed skapas ytterligare ett ekonomiskt hinder, trots att ett stöd formellt existerar.

Få studenter kvalificerar sig till merkostnadslån

I de relevanta utbildningarna kan det exempelvis nämnas att endast 16 procent av sjuksköterskestudenter har barn 2023.¹⁴ För studenter utan barn är möjligheten till merkostnadslån för dubbelt boende i praktiken obefintlig, även om deras VFU-placering skulle kräva flera timmars resväg eller tillfälligt boende. Men inte heller studenter med barn är nödvändigtvis garanterade merkostnadslån, eftersom de samtidigt måste uppfylla övriga villkor.

Sammantaget innebär detta att merkostnadslån i dess nuvarande form inte svarar upp mot den verklighet där många studenter får betydande merkostnader vid VFU, oavsett familjesituation. Det är därför relevant att ifrågasätta hur väl nuvarande system speglar studenternas faktiska behov av ekonomiskt stöd vid obligatoriska utbildningsmoment.

¹⁴ UKÄ, *Hälso- och sjukvårdsutbildningar – en genomlysning 2023*, s. 50.

Det kan konstateras att nuvarande regler för merkostnadslån vid VFU baseras på föreställningen om att studenter endast undantagsvis har merkostnader i samband med obligatoriska utbildningsmoment, och att genomsnittsstudenten förväntas ha de ekonomiska marginalerna för att stå för de extra utgifterna. Samtidigt lever studenter i allmänhet under begränsade ekonomiska marginaler: Endast 54 procent skulle klara en oväntad utgift på 13 000 kr enligt CSN:s rapport *Högskolestuderande med studiemedel 2024 - en undersökning av situationen bland studerande i Sverige (2024)*.¹⁵

Principerna i studiemedelssystemet bygger på kompensation

Studiemedelssystemet är i grunden utformat för att möjliggöra studier oavsett studentens ekonomiska bakgrund. En bärande princip har länge varit att det inte bara ska finnas stöd för grundläggande levnadsomkostnader, utan också möjlighet till kompensation när utbildningen medför särskilda merkostnader.

Redan i den tidigare Studiestödslagen (1973:349) fanns bestämmelser om att merkostnader i samband med studier, exempelvis för resor och boende, skulle kunna täckas genom särskilda lån. När lagen ersattes med Studiestödslagen (1999:1395), som trädde i kraft 2001, tydliggjordes denna möjlighet i form av lån.

I förarbetena till 2001 års lag (prop. 1999/2000:10 s. 140–141) fastslås att lån ska kunna beviljas för utgifter som inte täcks av det ordinarie studiemedlet men som är nödvändiga för att kunna fullfölja utbildningen. Detta gäller särskilt kostnader som kan uppstå vid studier utanför den egna bostadsorten, exempelvis för dubbelt boende eller pendling, vilka ofta förekommer vid VFU. I samma proposition betonas också att det handlar om just ett lån, inte ett bidrag.

Syftet med regleringen var att göra det tydligt att staten inte ersätter sådana kostnader i form av bidrag, men att studiemedelssystemet trots det erbjuder en lösning som ska motverka att ekonomiska hinder stoppar studenten. I praktiken innebär detta en slags kompensatorisk princip: studenter ska inte behöva avstå från studier på grund av merkostnader, men stödet utformas som ett lån snarare än ett bidrag.

Samtidigt går det att ifrågasätta om reglerna idag fungerar enligt sin ursprungliga avsikt. Mycket få studenter har i praktiken möjlighet att få merkostnadslån. De snävt satta villkoren utesluter många studenter, även om de har merkostnader för sin VFU.

Det är tydligt att det har skett en förskjutning från lagstiftarens intention om att motverka ekonomiska hinder, till ett system där endast en minoritet av studenterna har reell tillgång till merkostnadslån. För studenter som genomgår VFU innebär detta att de ofta tvingas bära kostnaderna själva, trots att syftet

¹⁵ CSN, *Högskolestuderande med studiemedel 2024 - en undersökning av situationen bland studerande i Sverige*, 2024:2.

med regleringen var att sådana situationer skulle kunna hanteras inom ramen för studiemedelssystemet.

Lärosätenas ansvar

Lärosätena har en tydligt reglerad roll i organiseringen av VFU. Men det saknas ett nationellt reglerat ansvar för lärosätena när det kommer till ersättningen för studenternas merkostnader vid VFU. Således är det upp till lärosätena att själva besluta om stöd till studenters merkostnader. Vissa lärosäten har egna överenskommelser, till exempel inom en fakultet där reseersättning ges upp till ett visst tak, men detta varierar stort mellan lärosäten och fakulteter. Exempelvis erbjuder Uppsala universitet upp till 75 % ersättning av kostnader för vissa VFU-placeringar, vilket framkommer i en av intervjuerna med studenterna. Men också inom lärosäten kan riktlinjerna skilja sig åt, vilket bland annat en rapport från Uppsala studentkår visar.¹⁶

Detta har lett till stora variationer i villkoren och resultatet blir en situation där studenter på samma utbildningar har olika ekonomiska förutsättningar, beroende på var de studerar.

När lärosätets beslut styr tillgången till CSN

Utöver denna variation spelar även typen av merkostnad en avgörande roll i möjligheten att få stöd från CSN.

Förutom de villkor som ställs på studentens livssituation är typen av merkostnad avgörande i CSN:s regelverk för merkostnadslån. Här görs en tydlig skillnad mellan olika former av resekostnader vid VFU:

1. Vid dagliga pendlingsresor mellan bostad och praktikplats kan studenten ansöka om merkostnadslån utan krav på att lärosätet medfinansierar. Lånet kan täcka den del av kostnaderna som överstiger 199 kronor per vecka, upp till ett maxbelopp (740 kronor per vecka år 2025).¹⁷
2. Vid studie- eller praktikresor som innebär längre resor eller övernattning krävs däremot att lärosätet står för minst 50 % av kostnaderna för resa och logi för att studenten ska kunna beviljas merkostnadslån.¹⁸

Lärosätena har därför en central roll för studenternas möjlighet att få ekonomiskt stöd vid längre VFU-placeringar. Om lärosätet inte täcker denna andel av kostnaderna, kan merkostnadslån inte beviljas, även om studenten i övrigt uppfyller alla krav.

¹⁶ Uppsala studentkår, *Behöver VFU-riktlinjerna plåstras om?*, 2023.

¹⁷ CSNFS 2001:1 kapitel 8, § 14.

¹⁸ CSNFS 2001:1 kapitel 8, § 15.

Det finns i dagsläget ingen heltäckande nationell kartläggning över hur många lärosäten som erbjuder kompensation till studenter vid VFU. SFS tidigare kartläggningar visar dock att informationen ofta är otydlig eller saknas helt. Där kompensation erbjuds, sker det i regel genom takbelopp eller lokala överenskommelser på fakultets- eller programnivå, vilket innebär att villkoren varierar stort beroende på var i landet studenten studerar.

Om lärosätet inte täcker denna andel av studentens kostnader, är det alltså inte möjligt att bevilja merkostnadslån för resekostnader i samband med praktik, även om studenten i övrigt uppfyller alla krav. Detta skapar en strukturell flaskhals i systemet där CSN:s stöd förutsätter medfinansiering från lärosätet, men många lärosäten saknar tydliga rutiner eller resurser för att erbjuda denna typ av ersättning.

Studenternas egna berättelser

SFS har genomfört enkätundersökningar med studenter om deras merkostnader vid VFU, men för att ge ytterligare insikt och förståelse för hur problematiken påverkar studenter i deras vardag har vi intervjuat tre studenter, från tre olika utbildningar och orter som alla har haft obligatoriska VFU-moment. På så vis får vi reda på hur studenterna påverkas i sin vardag av ökade merkostnader.

Youmna, logopedstudent

Youmna går sista terminen på logopedprogrammet i Lund och har haft ett flertal VFU-moment under utbildningens gång. Vanligtvis har hon inte haft några merkostnader under sina VFU-moment, men det ändrades när lärosätet fick svårt att hitta en VFU-plats. Bristen på plats innebar att VFU:n förlades utanför terminstid till sommarmånaderna, och därtill på annan ort. Då hon planerat att bo på sin hemort och arbeta, fick hon istället resa långt mellan hemorten, Lund och Helsingborg. Det innebar både höga resekostnader och att hon bara kunde arbeta hälften av den sommarperiod hon planerat. Resekostnaderna blev snabbt höga:

– Tåg- och bussbiljetterna kostade totalt runt 4 000 kronor.

I vanliga fall genomförs VFU istället under terminstid och innebär kortare pendling inom Lund, vilket håller kostnaderna nere.

– Om jag har min VFU i Lund så behöver jag bara köpa biljett för Lund. Men eftersom det också var i Helsingborg behövde jag köpa hela skånebiljetten och den kostar mycket mer.

Utöver kostnaderna för kollektivtrafik förlorade Youmna också möjlighet till sommarjobb. Hon kunde bara arbeta 1,5 månad i stället för hela sommaren, vilket påverkade hennes inkomster.

– Jag kunde inte jobba eftersom jag hade min VFU-period under sommaren. Jag jobbade ungefär 1,5 månad, men skulle egentligen ha jobbat minst två månader så det påverkade mig.

På frågan om hur merkostnaderna påverkade henne svarar hon:

– Jag hade ändå sparat lite pengar så det påverkade mig inte så mycket. Men man förväntar sig inte att man skulle lägga en sån här stor summa på att utföra VFU.

Hon berättar att CSN:s lägre utbetalningar i slutet av terminen förvärrade situationen:

– Jag hade min VFU under juni och CSN brukar vara mindre under juni månad, så ifall jag inte hade sparat pengar hade inte CSN räckt till mig under juni månad. Det hade knappt räckt till min hyra, och kanske en bussbiljett.

Avslutningsvis fick Youmna frågan vad hon skulle vilja säga till politiker som har möjlighet att förbättra villkoren för studenter som gör VFU. Hon svarade:

– Dessa utbildningar är viktiga och vi behöver människorna som läser dom. Ni behöver ge bättre förutsättningar för dem så att de läser vidare, tar examen och jobbar, och gör samhället bättre.

När vi konstaterar att det inte handlar om pengar i sjön, svarar hon:

– Precis, det är ändå en investering i alla dessa studenter som pluggar och kommer ge tillbaka dessa pengar som de har fått.

Hennes svar visar tydligt att det behövs bättre ekonomiska villkor för att studenter ska kunna genomföra sin utbildning utan att drabbas ekonomiskt, särskilt i utbildningar där samhället har stort behov av framtida arbetskraft.

Youmnas berättelse visar hur ekonomiska konsekvenser kan uppstå när VFU placeras utanför ordinarie terminstid och på långt avstånd från boendeorten. Trots att hon klarade sig tack vare eget sparande, understryker hennes berättelse att många studenter inte har samma marginaler. När CSN inte räcker, information om stöd saknas och utbildningsmomentet är obligatoriskt, hamnar ansvaret för samhällets framtida arbetskraft på individens privatekonomi. Det är ett ansvar som studenter inte ska behöva bära själva.

Adam, lärarstudent

Adam läser sin sista termin på ämneslärarprogrammet i svenska och samhällskunskap vid Uppsala universitet. Under utbildningen har han haft tre VFU-perioder, varav den senaste hösten 2024. Placeringarna har ofta varit på annan ort vilket inneburit längre pendlingsresor.

– På min sista VFU var det väldigt svårt med placering, jag fick inte veta förrän dagarna innan var jag skulle vara. Då fick jag ena placeringen i Uppsala och den andra i Gävle.

Under VFU:n behövde Adam köpa månadsbiljett för kollektivtrafik. Det är en kostnad han inte normalt har under sina studieveckor. En månadskostnad för kollektivtrafik kan ses som rimlig i relation till arbetslivets pendling. Men i studenters vardagsekonomi är det en avvikande kostnad som inte ingår i det normala budgetutrymmet.¹⁹ I utpräglade studentstäder som Uppsala är det även vanligt att studenter väljer utbildningsorten bland annat utifrån korta avstånd mellan bostad, campus och samhällsservice, vilket minimerar behovet av transporter. När en praktikplacering förläggs till annan ort, uppstår därför en reell och oväntad merkostnad för pendling som påverkar studenters ekonomi:

– Vanligtvis behöver jag inte något reskort, men nu fick jag köpa en månadsbiljett. Det var ändå en del, 780 kronor.

Kostnaden för ett månadskort, 780 kronor, kan tyckas rimlig i sig. Men liksom Adam lyfter är det just den extra och oväntade karaktären av kostnaden som gör den kännbar.

Adam beskriver sin ekonomiska situation som relativt stabil, tack vare delat boende och låga fasta kostnader. Trots det märktes de extra kostnaderna i plånboken:

– Men det är klart att det är upp mot 800 spänn, och det märks ändå i plånboken. Man får prioritera sina kostnader den månaden.

¹⁹ En utgift på 780 kronor motsvarar ca 6 procent av ett månatligt studiemedel (13 144 kronor, inklusive bidrag och lån år 2025). Jämförelsevis motsvarar en kostnad på 1 000 kronor cirka 3 procent av månadslönen för en person med medianinkomst (cirka 34 000 kronor/månad före skatt). Som jämförelse kan alltså en student som lägger 780 kronor av sitt studiemedel (6 %) på pendling under VFU bära en dubbelt så stor ekonomisk börda i förhållande till sin månadsinkomst, jämfört med någon med medianlön.

Adam är lärarstudent och aktiv i organisationen Sveriges lärarstudenter.

Uppsala universitet erbjuder ersättning för långpendlande studenter på lärarprogrammet, upp till 75 procent av resekostnaden. Adam sökte stödet för endast en av sina VFU-perioder.

Adam föreslår också att prislappen till lärosätena för VFU bör höjas, det vill säga statens ersättning till lärosätena för utbildningsplatserna, så att lärosätena har de ekonomiska förutsättningarna att erbjuda studenterna ersättning för merkostnader vid VFU.

– Jag tycker det är självklart att universitet eller lärosäten ska ersätta de merkostnader som uppstår i samband med VFU, oavsett om det handlar om rese- eller boendekostnader.

– Höj prislappen för VFU, så att lärosätena har möjlighet att faktiskt ersätta studenterna.

Frågan om bristen på VFU-platser vilket ökar kostnaderna för studenterna i och med längre resvägar, kommer upp. Adam tycker att samspelet behöver förbättras mellan stat, kommuner och lärosäten.²⁰ Här skulle en ökad kompensation för merkostnader inte bara skulle minska den ekonomiska bördan för studenter utan också sänka trösklarna för att söka VFU-platser på längre avstånd från studieorten:

– Det är många landsbygdskommuner som är måna om att det ska komma lärarstudenter dit, det är ett rekryteringstillfälle för dem. Om universitetet kunde stå för boendet när studenter placeras långt bort, så skulle det lösa två problem på samma gång: Vi får fler VFU-platser, och kommunerna får bättre möjligheter till lärarförsörjning.

Det är således tänkbart att en ökad kompensation för studenternas extra utgifter vid VFU skulle öka möjligheterna för kommuner att attrahera framtida arbetskraft, särskilt på landsbygden.

Sofie, sjuksköterskestudent

Sofie går sjuksköterskeprogrammet vid Blekinge tekniska högskola (BTH). Hon bor i närheten av campus i Karlskrona och har därför valt att inte ha några regelbundna utgifter för kollektivtrafik under sin studietid. Med cykel tar hon sig till både föreläsningar och tidigare VFU-placeringar. Men under en VFU-period blev hon placerad på ett sjukhus två timmar bort, ett pendlingsavstånd som inte gick att täcka med cykel. Samtidigt togs den kompensation för resekostnader som tidigare erbjudits av högskolan bort, utan förvarning.

– En extra kostnad blir ju att åka kollektivt till praktiken. Då kan jag betala helt själv utan förvarning 1 000 kr bara för att kunna ta mig dit.

²⁰ Kommuner i detta fall eftersom det berör lärarstudenter.

Tidigare under utbildningen hade både lärare och studenter fått besked om att studenter kunde få ekonomiskt stöd om de blev placerade längre bort, särskilt för dem som annars bodde i närheten av skolan. Det var en självklarhet bland både studenter och personal. Men när hon kontaktade högskolan om möjligheten till stöd blev svaret att stödet hade avskaffats.

Under en VFU-period på fem veckor fick hon först köpa en månadsbiljett, och därefter komplettera med dygnsbiljetter den sista veckan. Totalt uppgick utgifterna för kollektivtrafik till 1 273 kronor, vilket för henne innebar en mer än fyrdubblad månadskostnad. De ekonomiska konsekvenserna blev tydliga i vardagen. Sanna tog fullt CSN, men under den här perioden gick merkostnaden för kollektivtrafiken ut över andra basala utgifter:

– Jag var tvungen att tänka mer på vad jag köpte för mat. Jag kunde inte göra det jag brukar göra på dagarna, för 1 000 kr som jag vanligtvis inte la på kollektivtrafik blev en stor post.

– 1 000 kr blir ju nästan en tiondel av CSN. Då ska man ändå betala hyran, och köpa mat för att kunna göra sina matlådor.

Tidigare VFU-perioder hade inte inneburit några extrakostnader, eftersom hon då kunde ta sig till praktiken med cykel. Hon lyfter därför att merkostnaderna vid VFU inte är något som påverkar alla studenter, utan uppstår plötsligt och utan förutsägbarhet och att studenten i praktiken inte har något val. Hon är tydlig med vad hon anser behöver förändras:

– Jag tycker att universitetet borde hjälpa till om man behöver åka långt bort. Det finns ju de som har det tuffare än mig ekonomiskt, och då kanske de inte kan åka på praktiken bara för att de inte har råd.

– Högskolan ska inte utgå ifrån att man har pengar över. Det här är något man måste göra, praktiken är inget val.

Till politiker som har möjlighet att förändra förutsättningarna för studenter med VFU ger hon följande budskap:

– De säger hela tiden att vi behöver fler sjuksköterskestudenter och sjuksköterskor. Men hur ska man klara av det ekonomiskt om man inte ens får hjälp med de kostnader man har för det man måste göra under praktiken?

Studenternas berättelser blottar systemfel

Berättelserna från Youmna, Adam och Sofie ger illustrerar vad statistiken redan visar: att VFU, trots sin självklara roll i professionsutbildningar, alltför ofta medför ekonomiska påfrestningar som studenter förväntas hantera på egen hand. Det är tydligt att merkostnaderna för resor eller tillfälligt boende inte är undantag, utan något många studenter måste kalkylera med för att kunna fullfölja sin utbildning.

Studenternas erfarenheter illustrerar också det systemfel som genomsyrar VFU-systemet: att ansvarsfördelningen är otydlig, att CSN:s regelverk är otillräckligt, och att kompensationen från lärosäten är inkonsekvent eller helt frånvarande. Detta trots att utbildningen är avgiftsfri enligt högskolelagen, men i praktiken innebär kostnader som vissa studenter har råd med, och andra inte.

I ljuset av de nationella enkätundersökningar som visar att flertalet VFU-studenter själva bekostar sina merkostnader, och att endast enstaka procent får någon form av ekonomiskt stöd, tydliggör studenternas berättelser behovet av förändring. Det behövs förutsägbara ekonomiska villkor för studenten, oberoende av var man studerar eller om man haft möjlighet att spara.

Att studenter hindras av merkostnader från att fullfölja utbildningar med VFU är inte bara ett rättviseproblem, utan även ett ineffektivt resursutnyttjande. Utbildningarna ifråga, såsom lärar-, vård- och socionomprogram, är ofta offentligt finansierade och riktade mot bristyrken. När studenter tvingas tacka nej till praktikplatser, eller i värsta fall hoppar av utbildningen, innebär det att redan investerade medel riskerar att gå förlorade.

I praktiken blir VFU en flaskhals i kompetensförsörjningskedjan: en punkt där samhällets investeringar i högre utbildning riskerar att tappa verkningsgrad, enbart på grund av utebliven ekonomisk struktur för att möjliggöra genomförandet. Det är orimligt att studenternas privatekonomi ska avgöra om samhället får den personal som behövs inom vård, skola och omsorg.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det därmed mer rationellt att säkerställa att studenter kan genomföra hela sin utbildning, inklusive praktik, än att behöva återinvestera i kompletteringsutbildningar eller arbetsmarknadsinsatser i ett senare skede. Att undanröja ekonomiska hinder för VFU bör därför inte betraktas som en kostnad, utan är en investering.

Avtal räcker inte för att säkerställa VFU-kompensation

Organiseringen av VFU regleras bland annat genom avtal mellan lärosäten och praktikplatserna. Dessa avtal fokuserar främst på att ersätta praktikplatserna, oftast för den handledning och administration som mottagandet av VFU-studenter innebär. Däremot är det ovanligt att dessa avtal innehåller bestämmelser om kompensation till studenter för merkostnader som resor, boende eller mat under VFU-perioden.

ALF är ramavtalet mellan staten och vissa regioner som reglerar statens ersättning regionerna för vissa kostnader i samband med utbildning och klinisk forskning. ALF-avtalet saknar bestämmelser om kompensation till studenter för merkostnader i samband med VFU. Utöver nationella avtal som ALF finns även lokala samverkansavtal mellan enskilda lärosäten och praktikvärdar inom olika

utbildningsområden, såsom sjuksköterske- och socionomutbildningar. Flera av dessa avtal innehåller bestämmelser om viss ersättning till studenter för merkostnader i samband med VFU.

SFS har framhållit vikten av att avtal om VFU även inkluderar bestämmelser om hur studenter kompenseras för de merkostnader som kan uppstå i samband med VFU. Detta är avgörande för att säkerställa att samtliga studenter ska ha möjlighet att fullfölja sin utbildning oavsett ekonomiska förutsättningar.²¹

Samtidigt betonar SFS att utbildningsspecifika eller lokala avtalslösningar endast kan utgöra en kortsiktig lösning på studenters merkostnader vid VFU. En generell nationell lösning som omfattar alla studenter, oavsett utbildning eller lärosäte, är istället att föredra för ökad likvärdighet och förutsägbarhet för studenterna. Det skulle därtill effektivisera den administrativa processen kring kompensation för merkostnader.

Detta synsätt stöds av förslag i SOU 2024:9, som föreslår ett större statligt ansvar för finansiering och organisering av VFU genom ett nationellt avtal med lärosäten, regioner, kommuner och privata vårdgivare, VULF-avtal. I detta förslag ingår även att staten skjuter till medel för att täcka studenters merkostnader, vilket skulle möjliggöra för lärosätena att fokusera sina resurser på undervisning och handledning.

²¹ Se [SFS remissvar, dnr P2-42/2324, till Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen \(SOU 2024:9\)](#).

Reformförslag

SFS kräver att ingen student ska behöva betala för sin examen. Att merkostnader får påverka studenters möjligheter att slutföra sin utbildning är varken förenligt med kompetensförsörjningen till välfärdsyrken eller målet om en högskola för alla. Det är därför avgörande att både stat och lärosäten tar sitt ansvar, både nu och på sikt.

Frågan om merkostnader för VFU har belysts i såväl statliga utredningar som i studenternas egna erfarenheter. Det är tydligt att dagens system där lärosäten kan, men inte måste, kompensera studenterna skapar ojämlika villkor. Situationen är för många studenter akut, varför det behövs en kombination av långsiktiga och omedelbara åtgärder. Lärosätena måste ta sitt ansvar och ge studenter det stöd de behöver här och nu. Samtidigt krävs att regeringen agerar och genomför nödvändiga förändringar av studiemedlet, så att en långsiktig och hållbar lösning kommer på plats.

Ökat nationellt ansvar är nödvändigt...

SFS har återkommande betonat behovet av en lösning på nationell nivå, där staten tar ansvar för att ingen student ska behöva bära ekonomiska merkostnader för att fullfölja sin utbildning. Det är orimligt att en så grundläggande fråga som ansvaret för studenternas merkostnader faller på enskilda lärosäten, kommuner eller regioner, särskilt när VFU är ett krav för att ta examen.

Ett nationellt ansvar är avgörande för att likvärdiga villkor ska gälla för VFU över hela landet, så att studenters ekonomiska villkor inte varierar beroende på vilket lärosäte eller vilken ort man studerar vid.

SFS föreslår därför att:

1. Merkostnadslånet i samband med praktik och VFU görs om till ett bidrag.
2. Det blir möjligt att få bidrag eller merkostnadslån för dubbla boendekostnader i samband med VFU.

SFS bedömer att dessa förslag inte kräver någon lagändring, utan kan genomföras genom ändrade föreskrifter hos CSN (CSNFS 2001:1).

...men lärosätena behöver ta sitt ansvar

Samtidigt har morgondagens lärare, sjuksköterskor och logopedier inte råd att vänta på långsiktiga reformer. SFS har tidigare visat att skillnaderna mellan lärosäten är stora, både när det gäller ersättningssystem och förutsägbarhet. En student på ett lärosäte kan få stora delar av sina kostnader täckta, medan en student på samma utbildning på ett annat lärosäte får betala flera tusen kronor ur egen ficka.

Universitet och högskolor behöver ta sitt ansvar för att minska de ekonomiska hinder som påverkar deras studenter möjlighet att genomföra sin VFU. Detta bör lärosätena göra genom att:

1. Införa eller stärka system för rese- och boendeersättning.
2. Tillhandahålla information i god tid om placeringar och ekonomiska villkor.
3. Samverka med regionala aktörer för att säkra boendelösningar vid placeringar utanför studieorten.

Därtill föreslår SFS framtagandet av en nationell modell för uppföljning kring merkostnader vid VFU. En gemensam modell skulle förbättra kunskapsläget och överblicken kring problemet, och kan med fördel tas fram av Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF.